

- 3.Пілішек Н.М. Стратегічне планування розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств у системі євроінтеграційних процесів/ Н.М. Пілішек // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 6. – С. 217-220.
- 4.Тарасова О.В. Сучасні концепції управління якістю продукції/ О.В. Тарасова, О.В. Левицька // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 1. – С. 24-27
- 5.Тельнов А.С. Інтегративний підхід до побудови системи управління якістю продукції промислових підприємств / А.С. Тельнов // Економіка Криму : науково-практ. журнал. – 2010. – № 4. – С. 117–121.

Рецензент д.е.н., професор Хоменко М.М.

УДК: 330.2:338

Шебаніна О.В., д.е.н., професор

Федосєєва Г.С., к.е.н., доцент, докторант

Миколаївський національний аграрний університет

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статті досліджено та надано авторські підходи до визначення сутності понять «виробники сільськогосподарської продукції», «міжнародна конкурентоспроможність виробників сільськогосподарської продукції». Визначено підходи до управління конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції. Розглянуто основні проблем управління міжнародною конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції України.

Ключові слова: виробники сільськогосподарської продукції, міжнародна конкурентоспроможність країни, міжнародна конкурентоспроможність підприємства, міжнародна конкурентоспроможність виробників сільськогосподарської продукції, управління міжнародною конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції.

Shebanina E., Fedoseeva H.

INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF PRODUCERS OF AGRICULTURAL PRODUCTION

The article investigates and provides author's approaches to the definition of the essence of the concepts of "agricultural producers", "international competitiveness of agricultural producers". The approaches to managing the competitiveness of agricultural producers on the international level are determined. The main problems of management of international competitiveness of Ukrainian agricultural producers are considered.

Key words: agricultural producers, international competitiveness of the country, international competitiveness of the enterprise, international competitiveness of agricultural producers, management of international competitiveness management of agricultural producers.

Шебанина Е.В., Федосеева Г.С.

МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

В статье исследованы и даны авторские подходы к определению сущности понятий «производители сельскохозяйственной продукции», «международная конкурентоспособность производителей сельскохозяйственной продукции». Определены подходы к управлению конкурентоспособностью производителей сельскохозяйственной продукции на международном уровне. Рассмотрены основные проблемы управления международной конкурентоспособностью производителей сельскохозяйственной продукции Украины.

Ключевые слова: производители сельскохозяйственной продукции, международная конкурентоспособность страны, международная конкурентоспособность предприятия, международная конкурентоспособность производителей сельскохозяйственной продукции, управление международной конкурентоспособностью производителей сельскохозяйственной продукции.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Необхідність забезпечення міжнародної

конкурентоспроможності виробників сільськогосподарської продукції особливо актуалізується з огляду на інтенсифікацію участі України у міжнародних економічних відносинах та підвищення ролі сільського господарства не лише в розвитку внутрішньонаціональних економічних процесів, але й на світовому ринку, що дало можливість наростити експортний потенціал України у цілому, компенсуючи експортні втрати в інших галузях. Від так, необхідним є обґрунтування механізмів забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних виробників через реалізацію їх конкурентних переваг як на внутрішньому, так і на світовому ринку сільськогосподарської продукції, які б водночас узгоджувалися з необхідністю інтеграції національної економіки у світове господарство.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичні та практичні аспекти конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств розглядаються в працях В. Г. Андрійчука, Л. А. Євчук, Л.В. Прокопеч, І.І. Червена, О. Г. Шпикуляка та ін. Дослідженням сутності міжнародної конкурентоспроможності суб'єктів господарських відносин займалися такі вчені, як Т.В. Андросова, Ю.С. Виходець, Ю.В. Колесник, К.В. Лісунов, Дж. Майер, С.В. Малихіна, Р. А. Фатхутдинов та ін. Разом з тим, питання міжнародної конкурентоспроможності виробників сільськогосподарської продукції залишається відкритим та потребує ретельного дослідження.

Цілі статті. Метою роботи є визначення сутності, особливостей управління та проблемних аспектів управління міжнародною конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Визначено, що більшість науковців говорячи про суб'єкта господарювання в аграрному секторі економіки країни мають на увазі аграрне підприємство або сільськогосподарське підприємство, а від так, і описують більшість понять виходячи з цього. Наша наукова праця включає іншу категорію – виробник сільськогосподарської продукції. Провівши дослідження існуючої нормативно-правової бази та теоретичних напрацювань науковців, можемо сформулювати наступні основні висновки, щодо сутності дефініції «виробник сільськогосподарської продукції»:

1. Діючі нормативно-правові акти України визначають категорію «виробник сільськогосподарської продукції» по-різному, при чому основною відмінністю є частка вартості реалізованої сільськогосподарської продукції в загальному валовому доході підприємства. Так, згідно діючих норм, вона може коливатися від 50% до 75% [1], [2], [3].

2. Сільськогосподарським виробником є фізична або юридична особа, яка здійснює виробництво і самостійну переробку власно-виробленої продукції рослинництва і тваринництва [4].

3. Поняття сільськогосподарський товаровиробник є дещо ширшим від поняття сільськогосподарський виробник. Ми у своєму дослідженні будемо розглядати категорію «виробники сільськогосподарської продукції» саме з тієї позиції, що дані суб'єкти мають на меті не лише виробництво продукції, а і її реалізацію, тобто сільськогосподарська продукція є товаром.

Попередньо встановлено, що міжнародну конкурентоспроможність країни можна розглядати, як здатність держави до: активної участі у міжнародних економічних відносинах; стійко високих темпів зростання ВВП на душу населення; формування такого внутрішнього бізнес-середовища, яке б сприяло розвитку конкурентних переваг вітчизняних суб'єктів господарювання та стійкості їх позиції на світових ринках. Таким чином, показником рівня міжнародної конкурентоспроможності країни, в тому числі, є рівень конкурентоспроможності її виробників на світовій арені.

С.В. Малихіна зазначає, що міжнародна конкурентоспроможність є найважливішою комплексною характеристикою якісного стану товарів, суб'єктів

господарювання, їх структурних змін порівняно з відповідними аналогами інших країн [5].

На думку Ю.В. Колесник, міжнародна конкурентоспроможність підприємства розглядається як здатність підприємства створювати та реалізовувати продукцію, цінові й нецінові якості якої більш привабливі, ніж в аналогічній продукції конкурентів на зовнішньому ринку [6]. В зазначеному визначенні акцент робиться на конкурентоспроможності продукції, в той час як ми вважаємо, що конкурентоспроможність суб'єкта не визначається лише конкурентоспроможністю його продукції. Тому, на нашу думку, даний підхід не адекватним сучасним умовам конкурентної боротьби, особливо на міжнародному рівні.

Цікавим є підхід Р. А. Фатхутдинова, який вважає, що міжнародна конкурентоспроможність підприємства відображає можливість ефективної виробничо-господарської діяльності в умовах глобального конкурентного ринку. При цьому даний стан забезпечується всіма наявними ресурсами підприємства [7]. Вважаємо дане поняття не зовсім виправданим, адже основними джерелами конкурентних переваг, на нашу думку, є менеджмент компетенції та інноваційна діяльність підприємства. Від так, стверджувати, що міжнародна конкурентоспроможність підприємства базується лише на його ресурсозабезпеченості не можна.

Ю.С. Виходець та К.В. Лісунов розглядають міжнародну конкурентоспроможність підприємства, як його здатність ефективно функціонувати на внутрішньому ринку, можливість здійснення ефективної фінансово-господарської та зовнішньоекономічної діяльності та досягнення лідируючих позицій в умовах конкурентного середовища [8]. На нашу думку, співставлення ефективної зовнішньоекономічної діяльності підприємства з його міжнародною конкурентоспроможністю є дещо завуженим, та не включає всієї різноманітності факторів міжнародної конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Погоджуємося з думкою Т.В. Андросова, який ототожнює міжнародну конкурентоспроможність підприємства з його здатністю реалізувати внутрішній потенціал не лише на вітчизняних ринках, а й на зарубіжних та можливістю зайняти стійкі позиції і відтворювати свої конкурентні переваги відповідно до умов функціонування у зовнішньому конкурентному середовищі [9].

Підтримуємо позицію Дж. Майер, яка заключається в тому, що міжнародну конкурентоспроможність необхідно визначити як порівняльно (зі змінами провідних конкурентів і ринків) та системно виявлену, що формується і розвивається, та стійку здатність товаровиробника до методичного комплексного нарощування власних конкурентних переваг для прискореного й економічного забезпечення міжнародної переваги та планомірного випередження лідерів світового ринку на користь більш повного задоволення (у рамках правових, етичних й екологічних норм) матеріальних і соціальних потреб (працівників, споживачів, інвесторів, власників) [10].

Таким чином дослідивши існуючі підходи до розуміння дефініції «міжнародна конкурентоспроможність підприємства» можемо надати власну інтерпретацію даного поняття для виробників сільськогосподарської продукції.

Отже, на нашу думку, міжнародна конкурентоспроможність виробників сільськогосподарської продукції являє собою здатність до ефективної реалізації свого економічного потенціалу з метою нарощення комплексу конкурентних переваг, що забезпечить міжнародну перевагу та стійку конкурентну позицію на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Варто відмітити, що міжнародна конкурентоспроможність досліджуваних суб'єктів господарської діяльності проявляється і в кращому системному забезпеченні конкурентних переваг через реалізацію менеджмент компетенцій у будь-якій країні світу. При чому, дані переваги повинні формуватися та реалізуватися з врахуванням міжнародних стандартів, як основи для безперервного підвищення якості й конкурентності продукції, менеджменту та організації праці. Що стосується

виробничих ресурсів, то при створенні міжнародних конкурентних переваг сільськогосподарських товаровиробників, їх внесок визначається не стільки обсягами, вартістю, доступністю, скільки структурою, якістю та ефективністю використання, швидкістю їх створення, удосконалення та пристосування до потреб національної та світової економіки.

Ю.Л. Зборовська відмічає, що управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства реалізується через комплекс функцій менеджменту, який безпосередньо спрямований на виробництво та реалізацію конкурентоспроможних товарів, формування конкурентних переваг та постійне їх оновлення з метою тривалого функціонування підприємства на глобальних ринках [11].

В.В. Коновалов відмічає, що в загальному концепція управління конкурентоспроможністю підприємства, зокрема й на міжнародному рівні, передбачає:

- вибір конкурентної стратегії діяльності;
- удосконалення системи управління персоналом та мотивацією праці;
- використання комплексного підходу до підвищення якості і конкурентоспроможності виробленої продукції;
- системний підхід до диверсифікації та планування виробництва;
- реорганізацію внутрішнього фірмового обліку й аналізу;
- удосконалення внутрішнього фірмового фінансового менеджменту;
- покращення інформаційного забезпечення системи управління [12].

Згідні з думкою І.Ю. Сіваченка, процес управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства можна представити у вигляді чотирьох взаємопов'язаних блоків:

- визначення основних пріоритетів – постановка цілей підприємства у сфері досягнення відповідного рівня конкурентоспроможності;
- визначення завдань – аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства;
- розробка стратегії – формування альтернативних пакетів стратегій досягнення очікуваного рівня конкурентоспроможності підприємства;
- реалізація стратегії – вибір оптимального пакету стратегій та розробка стратегічного плану досягнення конкурентоспроможності підприємства [13].

На думку Л. В. Балабанової та В. В. Холод управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішньому ринку повинно здійснюватися через реалізацію наступних етапів:

1. моніторинг конкурентного середовища міжнародного ринку (дослідження основних факторів зовнішнього ринку для визначення можливостей і загроз підприємства, ступеня інтенсивності конкуренції на зовнішньому ринку, рівня «вхідного бар'єру»);

2. оцінка конкурентоспроможності підприємства, його продукції та основних конкурентів на зовнішньому ринку (визначення основних ключових факторів успіху підприємства, конкурентних переваг, які можуть забезпечити йому успішне функціонування та довгострокове випередження конкурентів на зовнішньому ринку);

3. реалізація стратегії управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства;

4. оцінка і контроль реалізації визначеної стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішньому ринку [14].

Вважаємо, що для ефективного управління міжнародною конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції на світовому ринку необхідно до процесу управління задіювати усі структурні підрозділи підприємств та налагоджувати чітке співробітництво між ними. Крім того, важливим є ефективне використання усіх наявних ресурсів (виробничих, трудових, фінансових, екологічних, інтелектуальних), виробництво якісної сільськогосподарської продукції, що відповідає міжнародним стандартам та використання новітніх засобів і методів

здійснення сільськогосподарської діяльності. При цьому, основною метою управління міжнародною конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції є їх економічний ріст через використання переваг функціонування в міжнародному середовищі.

Зазначені підходи до визначення основних етапів управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств дозволили зробити певні висновки.

По-перше, кожен з перелічених етапів управління міжнародною конкурентоспроможністю передбачає виконання певних заходів, ефективність яких залежить від різного роду чинників, прояв яких не залежить від діяльності самих підприємств (вплив держави, конкурентів, постачальників, споживачів на рівень конкуренції на передбачуваному міжнародному ринку). Від так, можна констатувати той факт, що процес управління міжнародною конкурентоспроможністю може бути ускладнений. До основних проблем управління міжнародною конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції України можна віднести:

- нестійка економічна та політична ситуація в державі, недосконала політика уряду щодо підтримки міжнародної конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору;

- недостатність інформаційного забезпечення процесу управління міжнародною конкурентоспроможністю сільськогосподарських виробників;

- невідповідність кваліфікації кадрового персоналу вимогам міжнародного ринку слабкий кадровий потенціал;

- слабкі темпи впровадження у сільськогосподарське виробництво та у процес управління результатів науково-технічних досліджень порівняно з іноземними конкурентами;

- низький рівень розробки та впровадження міжнародних конкурентних стратегій, розроблених з урахуванням конкурентних переваг та існуючих можливостей підприємств.

По-друге, всі дослідники теорії міжнародної конкуренції, в тому числі і розглянуті, наголошують на необхідності формування та ефективної реалізації міжнародної стратегії, задля підвищення ефективності управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств.

Висновки. 1. Виробниками сільськогосподарської продукції на міжнародному ринку є суб'єкти господарської діяльності, що виробляють та реалізують вироблену продукцію за межами країни. При цьому, виручка від реалізації сільськогосподарської продукції повинна складати мінімум 50% від загальногосподарської діяльності суб'єкта.

2. Міжнародна конкурентоспроможність виробників сільськогосподарської продукції формується під впливом різного роду чинників, основними з яких є ресурсозабезпеченість, менеджмент компетенції, інноваційна діяльність, здатність швидше та краще ніж конкуренти ефективно реагувати на зміни міжнародному середовищі (економічні, політичні, технологічні та ін.).

3. Управління міжнародною конкурентоспроможністю виробників сільськогосподарської продукції здійснюється через реалізацію певних заходів, серед яких: моніторинг світового ринку сільськогосподарської продукції, оцінка власної конкурентоспроможності та власних конкурентних переваг на міжнародному рівні, розробка та реалізація ефективної стратегії міжнародної конкурентоспроможності та ін. Тому, проблематика формування та реалізації стратегії міжнародної конкурентоспроможності виробників сільськогосподарської продукції стане в основу наших подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення зміни до статті 1 Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію" (щодо уточнення терміну "сільськогосподарський товаровиробник") / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 51, ст.552
2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» / Відомості Верховної Ради України, 1997, № 39, ст.261
3. Закон України «Про сільськогосподарський перепис» / Верховна Рада України, 2008, № 575-VI
4. Аграрне право України : підручник / за ред. В.М. Єрмоленка – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
5. Малихіна С. В. Міжнародна конкурентоспроможність — як пріоритетний фактор розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств / С. В. Малихіна // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. — 2012. — Вип. 10. — С. 526–529.
6. Колесник Ю. В. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств / Ю.В. Колесник. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.gusnauka.com/>
7. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление: учебное пособие / Р. А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М. – 2000. – 312 с. – ISBN 5-16-000313-4
8. Виходець Ю.С. Оцінка міжнародної конкурентоспроможності підприємства / Ю.С. Виходець, К.В. Лісунов // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2009. – №4 (В.8). – С. 36-44
9. Андросова Т.В. Методика оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємств / Т.В. Андросова, Л.О. Чернишова, В.О. Козуб // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. – Вип. 2. – С. 189-197.
10. Майер Дж. Міжнародне середовище бізнесу : Конкуренція та регулювання в глобальній економіці / Майер Дж., Олесневич Д. ; пер. з англ. – К. : Либідь, 2002. – 703 с.
11. Зборовська Ю.Л. Формування системи управління міжнародною конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / Ю.Л. Зборовська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – В.5. – С. 47-50. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015/13-vipusk-5-traven-2015-r/751>
12. Коновал В.В. Системно-процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / В.В. Коновал. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2011_2_23.pdf.
13. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації): навчальний посібник / ред.І. Ю. Сіваченко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 186 с. – ISBN 966-8253-18-3.
14. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід : монографія / Л. В. Балабанова, В. В. Холод. — Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2006. — 294 с.